

ADV N-Mededelingen

DRIEMAANDELIJKS
TWEDE TRIMESTER 2026

Dit is het tweeënnegentigste nummer van de *ADV-N-Mededelingen*. Het driemaandelijks tijdschrift wil u op de hoogte brengen en houden van de werking van het ADVN in al haar aspecten zoals de verwerving en de verwerking van de collectie, het wetenschappelijk onderzoek, educatie en publiekswerking, projecten, en het algemeen beheer zoals de huisvesting. De *ADV-N-Mededelingen* zijn gratis en worden u toegestuurd na een verzoek via info@advn.be of het formulier op advn.be/abonneren.

Het ADVN | archief voor nationale bewegingen werkt rond het erfgoed van de Vlaamse beweging en andere nationale bewegingen in Europa. De kernopdracht van het ADVN is het verzamelen, bewaren, onderzoeken en toegankelijk maken van dit erfgoed.

Cover: Dakgebinte van de Turnzaal voor de renovatie.
[©Lucid]

Lange Leemstraat 26
BE-2018 Antwerpen
[T] +32 [0]3-225 18 37
[E] info@advn.be
[W] www.advn.be
bankrekening: BE14 4198 0595 9183 | KREDBEBB
BTW/ondernemingsnummer: BEO431.020.884
RPR Antwerpen

www.facebook.com/ADV N vzw

Met de steun van de Vlaamse overheid

Vlaanderen
verbeelding werkt

Erkenningsnr. P3A8177

*Het verleden is een beproefd bouwwerk van zoveel fouten en nog meer gebreken.
Torsend tegelijk met verve wat nog komen moet, vandaag, morgen, overmorgen.*

Bijdragen

Jens Bertels, Tom Cobbaert, Aragorn Fuhrmann,
Ann Mares, Nick Majchrowicz, Dirk Rochtus,
Kas Swerts, Nico Van Campenhout

Digitale beeldbewerking & beeldredactie

Ann Van Gastel

Fotografie

Peter Maes

Vormgeving

Ann Van Gastel

Coördinatie

Sophie Gyselinck

Druk

Graphius – New Goff, Gent

Verantwoordelijke uitgever

Dirk Rochtus

Lange Leemstraat 26, 2018 Antwerpen

Alle bijdragen komen tot stand in samenwerking met
de Wetenschappelijke Raad van het ADVN

Overname van bijdragen kan enkel na schriftelijke toestemming van de uitgever
© 2026 Archief en Documentatiecentrum voor het Vlaams-nationalisme vzw

EVEN STOF MAKEN OM BETER STOF TE BEWAREN

Het werd hier eerder al aangekondigd, maar het staat nu echt te gebeuren. We bouwen de vroegere turnzaal om tot een polyvalente evenementenruimte – een plaats om onze collectie te tonen, een plaats voor boekvoorstellingen en boeiende gesprekken en een plaats om te delen.

Een paar jaar geleden werd de beweging ingezet om alle publieksruimtes in het ADVN naar het gelijkvloers te verhuizen om het gebouw toegankelijk te maken voor iedereen. De vernieuwde leeszaal werd in het najaar van 2023 geopend. Niet alleen kunnen bezoekers nu in een frisse ruimte onderzoekwerk verrichten, er is ook een koffiehoeke en in de inkom kan u genieten van een geregeld wisselende ‘expo op de gang’. Daar worden originele stukken uit de collectie getoond die vaak aansluiten bij een van de thema’s uit de *ADVN-Mededelingen*.

Nu is het dus de beurt aan de turnzaal die – hoe romantisch afbladerende verf op de muren en de verweerde eikenhouten vloer ook mogen zijn – hoogdringend aandacht en zorg verdient. Ook het sanitair (erfgoed) wordt naar de 21ste eeuw gebracht. Gezien de grootte en aard van de werken werd een aanbestedingsprocedure doorlopen. Nu de werken zijn gegund en de burens verwittigd, kunnen de gekozen aannemers aan de slag.

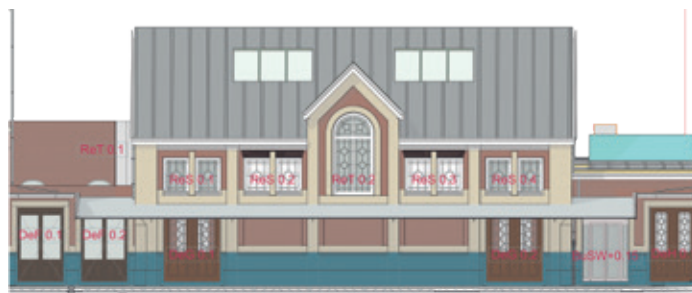
Het gebouw in de Lange Leemstraat was al heel bijzonder, maar we maken het nog mooier, functioneler, duurzamer, kortom beter. Dat vraagt veel tijd en veel centen. En het zorgt ook voor tijdelijke ongemakken. **Tijdens de werken blijft het ADVN open.** U kan ons dus blijven bezoeken, zowel voor opzoekingen in de leeszaal als voor een expo of een verpozing in de Juffertuin. We doen ons best om u zo goed mogelijk te ontvangen, al is enige hinder onvermijdelijk. Een van onze ruimtes huren voor een vergadering of lezing in gastheerschap is tijdelijk niet mogelijk en wat stof en bouwlawaai zullen we er ook moeten bijnemen. Na de werken halen we dat in en verwelkomen we u opnieuw van harte voor een lezing, boekvoorstelling of expo in de vernieuwde Turnzaal.

Intussen loopt tot 31 augustus 2026 in de Muziekzaal – u begreep al dat we de ruimtes hebben vernoemd naar hun vroegere functie in

de stedelijke meisjesschool – de cartoonexpo *Straf getekend*. Daarin nemen we u mee voor een duik in de rijke cartooncollectie van het ADVN, langs nooit eerder tentoongestelde originele tekeningen, politieke spotprenten van rond de eeuwwisseling en het vroege werk van de jonge Jef Nys. U kan er ook het straffe resultaat zien van een samenwerking met studenten van de opleiding Erfgoedstudies van de Universiteit Antwerpen. Zij selecteerden en analyseerden perscartoons uit de ADVN-collectie en goten hun bevindingen vervolgens in academische posters.

Op 1 augustus 2026 neemt het ADVN voor het eerst deel aan Museumnacht. U kan er dan de expo *Straf getekend* komen bekijken die we voor de gelegenheid voorzien van heel wat randanimatie. Stripkenner vertellen u de verhalen tussen de lijntjes, u kan een portret van uzelf laten maken door een cartoonist of zelf in een strip stappen (met een digitale foto als herinnering). En wat denkt u van de gedichten van Paul van Ostaijen op muziek, door Matthijs de Ridder? Of een rondleiding met zaklamp doorheen het archief? En nadien een drankje in de bloemende Juffertuin? Niet te missen live-ervaringen!

We zijn er natuurlijk voor u ook verder op papier, met deze *Mededelingen* en met *WT*, en werken ook digitaal verder aan het bijeenbrengen en delen van documentatie, informatie en onderzoeksresultaten op de [ADVN-website](#), de [online WT](#) en op de digitale [Encyclopedie van de Vlaamse beweging](#). En de ADVN-collectie zelf? Die groeit gestaag aan, mede dankzij u. Dus dank u en veel leesplezier. **Ann Mares**

DE VLAAMSE VOLKSBEWEGING IN HET ARCHIEF VAN JAAK VAN WAEG

Het ADVN verwierf in 2001 het archief van notaris Jaak Van Waeg (1922-2000). Van Waeg geniet vooral bekendheid als bestuurder in het Vlaams-nationale middenveld, in het bijzonder de Vlaamse Volksbeweging (VVB). Hij was van bij het (derde) begin betrokken bij de drukkingsgroep, eerst als lid van de nieuwe raad sinds mei 1956, nadien als lid van het bestuur en als voorzitter van het politieke bureau. In 1981 volgde hij de plots overleden Paul Daels op als derde voorzitter van de VVB.

Jaak Van Waeg, tijdens zijn VVB-voorzitterschap, jaren '80. [ADVN, VB11804]

In 1989 werd hijzelf door Peter De Roover opgevolgd in deze functie. Van Waeg zetelde wel verder in het bestuur. Op deze manier beleefde hij het hele bestaan en de evolutie van de VVB in de 20ste eeuw. Van moeizaam ontstaan, naar federale wegbereider, van groei naar krimp en uiteindelijk naar confederalisme en separatisme. In zijn archief wordt deze evolutie van de drukkingsgroep tastbaar.

Eerste congressen en activiteiten

Na meerdere stichtingspogingen zijn de eerste grote wapenfeiten de werking rond de wereldtentoonstelling in Brussel in 1958, de Marsen op Brussel en het congres van 1962. De Vlaamse Volksbeweging spreekt zich hier uit voor een zogenaamd unionistisch federalisme. In de eerste jaren was het standpunt over de staatsvorm vager. Men sprak bijvoorbeeld over "*meesterschap in eigen huis*". De VVB was geen pionier in de keuze voor federalisme, maar het bleef een controversiële en radicale keuze. Een jaar later sprak men over "*pragmatisch federalisme*", in een poging niet te veel mensen en verenigingen te vervreemden.

In de loop van het decennium verdween deze schroom echter. Samen met politieke actoren en andere middenveldorganisaties droeg de VVB bij aan het draagvlak van het federalisme. In 1968 eiste de VVB "*Demokratie en federalisme nu!*". In 1970 congresseerde

Affiche over de betoging voor de zetelaanpassing in Brussel. [ADVN, VAFB73]

MEESTERSCHAP IN EIGEN HUIS

- Neem deel aan de autokaravanen op 5 juli 1969
- Woon de 11 juli-vieringen bij

Verantw. uitg. H. V.d. Broeck, Goudbloemstr. 19, Antwerpen. Vrij van zegel art. 10/3

het over een *"operationeel federalisme"*. Het streefdoel werd realiteit. De gewenste culturele autonomie en economische decentralisatie kregen langzaam (en soms teleurstellend) vorm. De gemeenschappen kwamen binnen de Belgische staat steeds meer op het voorplan. De jaren 60 waren succesvol voor de VVB en het ledenaantal steeg drastisch. Het culminatiepunt volgde op 15 oktober 1972.

Betoging in Vilvoorde

Op die dag betoogde de VVB in Vilvoorde. Toenmalig voorzitter Paul Daels vatte samen: *"De betoging van 15 oktober wil de uitdrukking zijn van een algemene Vlaamse consensus rond een aantal konkrete aktuele punten en laten voelen dat er een vaste politieke wil is voor Vlaanderen goede oplossingen te verwezenlijken."* Het VVB had immers het gevoel dat teveel Vlamingen zich in slaap lieten wiegen door recente positieve evoluties, zoals het grondwets-artikel 107 quater rond de gewestvorming, de afkeuring van het Voerontwerp door de Raad van State, en de algemene welvaartsstijging in België.

De focus van de betoging lag op de gewestvorming, de leefmilieuproblematiek en het statuut van Brussel en Vlaams-Brabant. Voor Brussel riep de betoging op voor de bescherming van de Vlamingen door de splitsing van de kiescolleges, de invoering van de subnationaliteit en de hervorming van de agglomeratiestructuren. Daarnaast wilde ze een *"ontvetting van Brussel"* door decentrali-

Affiche over de autokaravanen op 5 juli 1969. Het streven naar federalisme werd hier wederom verwoord als *"meesterschap in eigen huis"*. [ADV, VAF1289]

satie, deconcentratie en afbouw van de pendel. In Vlaams-Brabant wenste de betoging een splitsing van arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde en de oprichting van de provincie Vlaams-Brabant.

Op het vlak van leefmilieu werd verkondigd dat de Vlaamse openbare opinie dringend gesensibiliseerd moest worden *"in verband met het prangende probleem van het leefmilieu"*. De VVB wilde *"democratische machtsstructuren in dienst van het menselijk welzijn"* voor de Vlaamse gemeenschap. De voorstellen op het nationale niveau waren zeer algemeen, zoals een oproep om de wetgeving uit te breiden en na te leven of de aanstelling van een staatssecretaris voor milieu. Concreter werd het waar de invloed van Brussel op Vlaams-Brabant gold. Een belangrijk punt was de splitsing van de NV Zeekanaal en Haveninrichtingen in de kanaalzone Brussel-Willebroek, maar ook het vliegtuiglawaai en lucht- en waterverontreiniging van fabrieken op Brussels grondgebied werden aangekaart.

Daarnaast kwam ook de verhouding tussen socio-economische en ecologische overwegingen aan bod: *"De ganse mensheid is geplaatst voor de fundamentele opgave: het*

Zelfklever "Stop Brussel Red Vlaams-Brabant" over de betoging in Vilvoorde op 15 oktober 1972. [ADV, VGA156]

óns vlaams-brabant

vvb betoging vilvoorde - 15 okt.'72

evenwicht tussen de economische groei en de vrijwaring van het leefmilieu tot stand brengen, de welvaart ombouwen tot waarachtig menselijk welzijn." De doeltreffende beveiliging van het leefmilieu werd gezien als "een algemeen Vlaams belang" en moest gedragen worden door een "bewuste en samenhangende gemeenschap". Paul Daels beklemtoonde in zijn speech: "Dat is een van de schoonste aspecten van deze Betoging: het samengroeien van de Vlaamse Beweging en van de strijd voor natuur en leven!" De vereniging moest haar verantwoordelijkheid verder opnemen inzake leefmilieu. Dit bleek later een holle uitspraak te zijn.

Affiche over de betoging in Vilvoorde op 15 oktober 1972. Een aangevreten blad staat symbool voor de aantasting van het leefmilieu. [ADV, VAF98]

De betoging bracht de VVB in jubelstemming. Een persmededeling leest: "Vilvoorde 15 oktober 1972 is uitgegroeid tot een hoogtepunt in de geschiedenis van de Vlaamse beweging, tot een belangrijk feit in het Belgische politieke leven".

Tanende invloed van de VVB

De betoging wordt omschreven als een hoogtepunt in de geschiedenis van de VVB. Het probleem in dit geval is de dalende lijn die daarop volgde. Het speelde reeds voor Vilvoorde. Op de bezinningsdag van het hoofdbestuur op 5 september 1971 uitte Jan De Grave bijvoorbeeld zijn kritiek op de werking. Hij stelde de VVB voor als 10 mensen met een stencilmachine. De basis zou dood zijn en de manifestaties hadden volgens hem weinig impact. Zijn kritiek werd door anderen weerlegd, maar tegelijkertijd gecontextualiseerd. Het gebrek aan belangstelling werd verklaard door de welvaartstaat en door de geleidelijke realisaties op politiek vlak. De manifestatie van Vilvoorde wilde de Vlamingen uit hun slaap wekken.

Op de vergadering van 2 juni 1973 moest Paul Daels erkennen dat Vilvoorde niet had geleid tot de gewenste kaderuitbreiding. Hij stelde daarentegen veel moeheid vast en een jaarlijks slinkend ledenaantal. In 1973 telde de vereniging 6.079 leden, ongeveer 2.000 minder dan in 1970. Het binnengekomen lidgeld in 1974 wees op een

Zelfklevers van de Vlaamse Volksbeweging. Links bij het 150-jarige bestaan van België. De zelfklever rechts illustreert het samenwerkingsakkoord tussen de VVB en TAK een decennium later. De scheiding van België was sinds kort het streefdoel. [ADV, VPP178 & VPP324]

kleine 5.000 leden. Op de vergadering van het hoofdbestuur 28 april 1976 telde men 4.400 leden. In 1984 waren het er 2.546, tegenover 3.174 in 1983. Op vele vergaderingen werd het belang van de ledenwerving beklemtoond.

In 1973 was het Hugo Hermans die zijn kritiek uitte bij het hoofdbestuur. Hij zag de VVB als een *"idealistische maar ongevaarlijke groep(je) maatschappijhervormers"*, zonder invloed op de reële machtsuitoefening. Niet veel later deelde ook Leo Deckers een probleemnota: hij zag geen impact op de massa en noteerde te weinig engagement van de (kader) leden. Een klein groepje mensen kreeg steeds de onaangename karweiën op het bord. Ook was er een gebrek aan studie- en denkwerk en overvleugelden TAK en de Volksunie de VVB op het vlak van acties. Meermaals viel de vraag of het zin had om een massale ledenbeweging te willen zijn.

Project Omega

De evolutie van het ledenaantal illustreert zeer concreet de achteruitgang en de hierboven vermelde nota's tonen de verschillende interne analyses. In het midden van de jaren '80 lanceerde de VVB een nieuw urgentieprogramma waarin confederalisme centraal werd gesteld. De confederale structuur zou Vlaanderen onafhankelijk beslissingsrecht en macht geven over de politieke, economische, culturele en sociale belangen. Ook zou er vrije beschikking zijn over de eigen financiële middelen. In december 1986 werd in de Algemene Raad aan de hand van een zeer boeiend document het confederalisme verder besproken. De confederale keuze uit het urgentieprogramma moest meer uitdieping krijgen. Dit zou gebeuren in het 'Omega Project'. Federalisme was niet langer voldoende, België moest een confederale inrichting krijgen en een Unie worden

van de soevereine staten Vlaanderen en Wallonië. Een absoluut zelfbestuur was aan de orde, waarbij er geen bevoegdheden meer op Belgisch niveau zouden uitgevoerd worden en zelfs de Belgische nationaliteit zou verdwijnen.

Het verschil tussen separatisme en confederalisme werd geduid als een eenzijdig losrukken uit het Belgisch staatsverband in het eerste geval en het splitsingsverdrag tussen Vlaanderen en Wallonië vanuit de bestaande structuren in het tweede geval. Het was

eerder een procedurekwestie dan een kwestie van staatsvorm. Hoe dan ook zou de taalgrens van 1963 de staatsgrens worden, met Brussel als Vlaams grondgebied, bewoond door een Vlaamse bevolking en Waalse inwijkelingen en gebiedsaanspraak op gemeenten met *"een voldoende grote nederlandstalige bevolking"*. De invulling van de Vlaamse staat werd in de bespreking heel open benaderd. Zelfs wetgevende en uitvoerende bevoegdheden voor een Vlaamse monarch liggen op tafel.

Het project hanteerde de logica dat teleurstelling leidt tot een drastische wijziging van de finaliteit: *"De belgisch-federale staatsvorm, die momenteel verwezenlijkt wordt, is gebouwd op een visie, die redelijk was bij het begin der zestiger jaren (...) Het continu semmelen en tegenwerken heb-*

Naarmate het ledenaantal in de jaren zeventig begon terug te lopen, zette de organisatie via de wervingsbrochure *De Vlaamse Volksbeweging heeft u nodig* in op zowel ledenwerving als ledenbehoud. [ADV, DA]

Vlaamse Volksbeweging
spreekt zich uit voor federalisme
Leuvense en Gentse studenten richten federalistische strijddag in te Brussel

„Plan-Eyskens beslist af te wijzen”
Vlaamse Volksbeweging
ziet geen brood meer in
grondwetsherziening

Vlaamse Volksbeweging te Mechelen
Aktie voor vervlaamsing
van het bedrijfsleven ingezet

Geestdriftige opkomst te Mechelen
Eerste algemeen kongres van
de Vlaamse Volksbeweging
Resoluties eisen o.m. federalisme, oprichting van provincie
Brussel, fusie van Kempense kolenmijnen

De Vlaamse Volksbeweging en hun standpunten kregen in de jaren
zestig en zeventig ruime aandacht in de pers.
[ADV N, DA, VPP16 & VPPA757]

*ben echter geleerd dat zelfbestuur slechts absoluut zelfbestuur kan zijn,
dat Vlaanderen onafhankelijk en soeverein moet zijn.” Deze radicalere
standpuntinname zou volgens de VVB een mechanisme in gang
zetten met als gevolg een algemene verstrakking van het Vlaamse
standpunt.*

Vlaamse Volksbeweging
tegen het Egmontakkoord

*V.V.B. organiseert protest-veertien-
daagse tegen grendelgrondwet*

Het Project Omega lijkt de
bestuursvergaderingen niet
overstegen te hebben, maar
het werpt een interessant
licht op de inhoudelijke
evolutie van de VVB in deze
moeilijke periode. Twee jaar
later was het ook al achter-
haald, na de verkiezing van een
nieuw bestuur, dat op het congres
van 1991 de onafhankelijkheid door de
ontbinding van België als einddoel identificeerde. Confederalisme
werd ingeruild voor separatisme. [Jens Bertels]

Bronnen bij deze bijdrage: ADVN AC 513 Jaak Van Waeg; T. Van Moerbe-
ke (2023), *Vlaamse Volksbeweging (VVB)*, 2026, in: digitale *Encyclopedie*
van de *Vlaamse beweging*, <https://devb.be/id/org-005539>.

NASLAGWERK IN BEWEGING

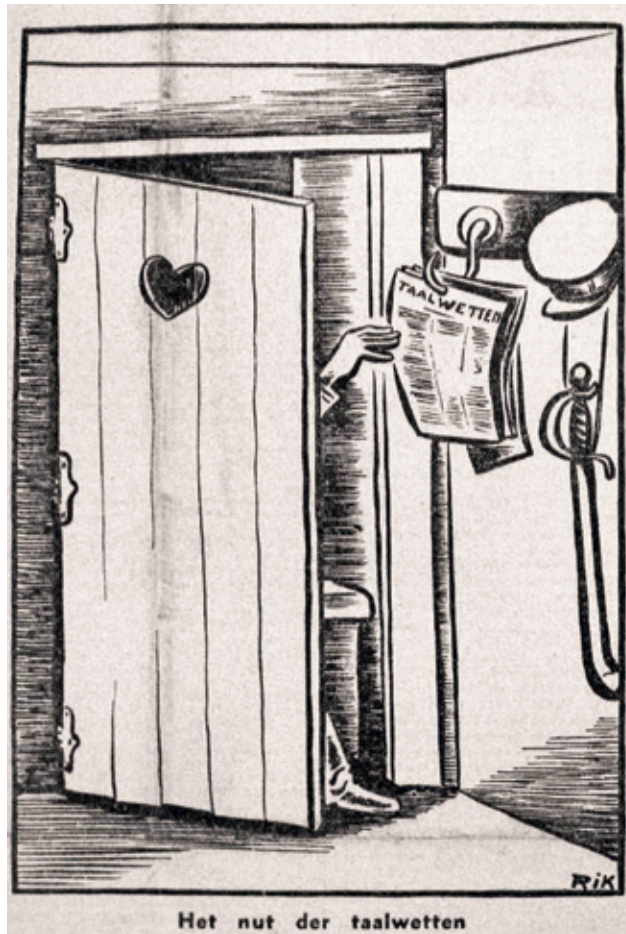
De *Encyclopedie* staat niet stil.

Elke maand gaan er nieuwe of geactualiseerde bijdragen online over de Vlaamse beweging in al haar kleuren en smaken. In deze rubriek presenteren we een kleine staalkaart van de jongste lemmavangst. Lees de bijdragen op www.devb.be! [Aragorn Fuhrmann]

Leger – Mario Draper
School van de natie of juist een projectiescherm van communautaire verdeeldheid? De relatie tussen het Belgische leger en de Vlaamse beweging is van oudsher gespannen. In een grondig geactualiseerd overzichtsartikel belicht historicus Mario Draper de voornaamste strijd- en twistpunten. Pas aan de vooravond van de Tweede Wereldoorlog slaagde de Vlaamse beweging erin een doorbraak naar taalgelijkheid te forceren. Als oefenterrein in vaderlandsliefde had het Belgische leger tegen die tijd echter onvermijdelijk aan kracht en geloofwaardigheid ingeboet.

Cartoonist Rik toonde zich in het weekblad VOS (16 januari 1938) weinig optimistisch over het naleven van de taalwet in het leger. [ADV, VY900030]

Filip De Pillecyn – Chris Ceustermans
Auteur en journalist Filip De Pillecyn (1891-1962) speelde een leidende rol in de Frontbeweging en in het Vlaamse antimilitarisme. Tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreerde hij met de Duitse bezetter en werd hij een medearchitect van de nieuwe culturele orde in Vlaanderen. Chris Ceus-

De schrijver Filip De Pillecyn op latere leeftijd. [ADV, VFA2396]

termans, auteur van de in februari 2026 gepubliceerde De Pillecyn-biografie, schreef voor de DEVB een heldere synthese van schrijvers leven en lotgevallen.

De Tijd – Ophelia Ongena
"Bijbel van het Vlaamse kapitaal": zo karakteriseerde Trends-journalist Frans Crols het blad *De Financieel-Economische Tijd* bij zijn twintigste verjaardag in 1988. In een geheel nieuw en fors uitgebreid DEVB-lemma laat historica Ophelia Ongena zien hoe het dagblad al snel uitgroeide tot een motor van de Vlaamse economische bewustwording. Tot vandaag fungeert de krant, die in 2003 vervelde tot *De Tijd*, als een richtingaanwijzer voor economie, financiën en bedrijfsleven in Vlaanderen.

JAN SEGHERS EN HET VLAAMS-NATIONALISME IN DE KLINGE

"Het beste aan een foto is dat die niet verandert, zelfs niet als de mensen die erop staan dat wel doen"

(Andy Warhol, 1928-1987)

Met zijn derde album, *Every picture tells a story* uit 1971, beleefde de Britse rock- en popzanger Rod Stewart ('1945) zijn doorbraak bij het grote publiek. De titel gaat terug op een citaat uit de klassiek geworden en meermaals verfilmde roman *Jane Eyre* (1847) van de eveneens Britse Charlotte Brontë (1816-1855). De woorden geven aan dat een beeld het uitgangspunt of de aanzet kan vormen om een breder verhaal te vertellen. Dat geldt ook voor de hier gepresenteerde foto uit 1929 van de Ward Hermanskring en de lokale afdeling van de Vlaams-nationale Blauwvoetbond, die dat jaar in het Oost-Vlaamse grensdorp De Klinge werden opgestart. Het groepsportret werd in 2025 overgemaakt aan het ADVN.

De Ward Hermanskring was een plaatselijke studie- en vormingsgroep voor adolescenten en volwassenen. De vereniging werd vernoemd naar Ward Hermans (1897-1992), die tijdens de Eerste Wereldoorlog – als soldaat aan de IJzer – actief was geweest in de Frontbeweging. Van september 1918 tot maart 1919 werd hij – op beschuldiging van flamingantische agitatie – in het gebied van de rivier de Orne in de Franse regio Normandië verplicht tewerkgesteld in de bosbouw. Eén van de andere zogeheten Houthakkers van de Orne was Karel De Schepper (1894-1965) uit De Klinge, die vermoedelijk verantwoordelijk was voor de naam Ward Hermanskring. In 1929 werd Hermans op een Vlaams-nationalistische lijst voor de eerste keer tot Kamerlid verkozen, een element dat allicht mee deze naamgeving heeft bevorderd.

De in 1929 van start gegane Blauwvoetbond propageerde tegelijk de turnsport en het Vlaams-nationalisme. In juli 1933 stond de Klingse afdeling in voor de organisatie van een driedaagse Blauwvoetdag, waaraan lokale kernen uit diverse hoeken van Vlaanderen deelnamen.

De tien Houthakkers van de Orne, met als eerste van rechts Karel De Schepper. [ADVN, VFAY325]

Een Vlaams-nationalistische minizuil

Zowel de Ward Hermanskring als de lokale Blauwvoetbond maakten deel uit van een Vlaams-nationalistische minizuil, die vanaf de late jaren 1920 in De Klinge werd uitgebouwd onder impuls van Jan Seghers (1902-1981), de bemiddelde bedrijfsleider van een familiaal klompenmakersbedrijf annex bomenhandel. Daartoe behoorden verder een fanfare, een toneelvereniging, een ziekenfonds en een meisjesbond. Vanaf 1932 beschikte men bovendien over een eigen lokaal, café Het Vlaamsch Huis. In 1937 werd begonnen met een voetbalploeg, die aansloot bij de in 1930 opgerichte en nauw bij het politieke Vlaams-nationalisme aanleunende Vlaamse Voetbalbond. Sinds 1919 was in De Klinge een afdeling actief van het Verbond van Vlaamse Oud-Strijders (VOS).

Dergelijke initiatieven tot Vlaams-nationalistische zuilvorming, op plaatselijk of regionaal niveau, werden vanaf het midden van de jaren 1920 op kleinere of grotere schaal ontwikkeld in diverse steden en dorpen in Vlaanderen. Zoals historicus Kas Swerts (ADVN/KU Leuven) schreef, hadden de Frontpartij – en later het Vlaams Nationaal Verbond (VNV) – "*een bredere visie voor ogen dan louter het politieke*". Om de historische evolutie van het Vlaams-nationalisme beter te kunnen duiden, is – zoals deze auteur terecht vervolgt –

verdere studie van de *"lokale facetten"* en de *"dynamiek van onderuit"* van belang. Dat de socioculturele inbedding van deze politiekmaatschappelijke stroming – de (mini)zuil – daarbij bijzondere aandacht verdient, spreekt voor zich.

Jan Seghers

In 1932 zette Seghers de stap naar de partijpolitiek en werd hij in zijn woonplaats verkozen tot gemeenteraadslid op de lijst van de Frontpartij. Tijdens de daaropvolgende jaren werd de politieke en socioculturele werking van de Vlaams-nationalisten in De Klinge zodanig verbreed en verdiept, dat zij er bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1938 opkwamen met een zelfstandige VNV-lijst, én de absolute meerderheid behaalden. De Klinge was één van de zeer weinige gemeenten in Vlaanderen waar het VNV toen geheel op eigen kracht een dergelijk verkiezingsresultaat neerzette.

Kopman Seghers, die sinds 1936 lid was van de Kamer van Volksvertegenwoordigers voor het kiesarrondissement Sint-Niklaas, werd echter niet aangesteld tot burgemeester. Dat een Vlaams-nationalist die functie zou opnemen in een dorp aan de grens met Nederland, werd beschouwd als een potentiële bedreiging voor de nationale

De Ward Hermanskring van De Klinge en de plaatselijke afdeling van de Blauwvoetbond in 1929, het jaar dat zij beide werden opgericht. Op de achterste rij als achtste van links Jan Seghers. [ADV.N, VFB408]

veiligheid. Hoewel iemand uit de katholieke minderheid het burgemeestersambt bekleedde, beschikte het VNV over de meerderheid in het schepencollege en de gemeenteraad en werd De Klinge vanaf januari 1939 tot september 1944 de facto bestuurd onder de leiding van Seghers. Hij was schepen, maar vooral 'de man rond wie het allemaal draaide'.

Nadat de Franstalige liberale minister van Binnenlandse Zaken Albert Devèze (1881-1959) begin 1939 de benoeming van Seghers als burgemeester had geweigerd, publiceerden de Klingse Vlaams-nationalisten een pamflet met als titel *Aan de bevolking van De Klinge*. Een exemplaar ervan werd vorig jaar overgemaakt aan het ADVN. De regeringsbeslissing werd er antagonistisch, retorisch en populistisch in omschreven als een *"kaakslag"* van een *"franskiljon en Vlaamshater"*, die *"de jongen van het volk, Jan Seghers"*, bewust de pas naar bestuursmacht had afgesneden.

De Tweede Wereldoorlog en later

In 1941 werd door de Duitse bezetter in De Klinge een Vlaams-nationalist als burgemeester aangesteld, gemeenteraadslid en kleermaker Lodewijk Maes (1899-1982). Aan het eind van dat jaar nam Karel De Schepper, de voormalige Houthakker van de Orne, vanwege nooit helemaal opgehelderde redenen ontslag als schepen.

De meeste (Vlaams-nationalistische) collaborateurs uit het dorpje aan de rand van de Wase polders werden vanaf september 1944 voor kortere of langere tijd geïnterneerd of gevangengezet. Hun voorman Seghers was ondertussen gevlucht naar de Duitse regio Beieren. In 1950, toen de justitiële bestraffing van de collaboratie al een stuk milder was dan in de eerste naoorlogse jaren, keerde hij terug naar België en zat gedurende enkele maanden opgesloten.

Tijdens de uitvaartdienst van Jan Seghers, in de dorpskerk van De Klinge op zaterdag 6 september 1980, werd – en dat is veelzeggend – onder meer het woord gevoerd door de inmiddels 83-jarige Ward Hermans. Hij had van 1947 tot 1955 in de gevangenis gezeten vanwege collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog en bleef tot het einde van zijn leven het nationaal-socialisme, inclusief het antisemitisme, verheerlijken.

In die misviering zullen ongetwijfeld een aantal personen aanwezig zijn geweest die figureren op de foto van een halve eeuw voor-

Boven: Jan Seghers, de gangmaker van het Vlaams-nationalisme in De Klinge tijdens het interbellum, op latere leeftijd. [ADV N, VFA13330]

Links: Het pamflet dat de Vlaams-nationalisten van De Klinge in het dorp verspreidden na de gemeenteraadsverkiezingen van 1938. [ADV N, AC 1428]

dien en die het uitgangspunt vormde voor deze bijdrage. Hoewel allicht heel weinigen van hen toen de ideologische standpunten van Hermans deelden, is het feit dat hij optrad als gelegenheidsspreker illustratief voor de begripvolle en vergoelijkende houding in verband met de collaboratie tijdens de Tweede Wereldoorlog die destijds en ook later gangbaar was in het Vlaams-nationalistische milieu. [Nico Van Campenhout]

Bronnen bij deze bijdrage: W. Maes, *De Vlaams-nationalisten in De Klinge tussen 1918 en 1940*, in: *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas*, 1995, pp. 393-415; N. Van Campenhout, *Seghers, Jan*, 2026, in: digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging*, <https://devb.be/id/per-010938>; K. Swerts, *Herfstij der Frontpartij. Het archief van Cyriel Rousseu (1882-1968)*, in: *ADV N-Medelingen*, nr. 84, 2024, pp. 4-8; S. Gyselinck, *De Vlaamsch-nationale Blauwvoetbond (1929-1940)*. Hou zee! Heel Vlaanderen moet mee!, in: *ADV N-Medelingen*, nr. 87, 2025, pp. 13-15.

VAN LEESZAAL TOT LEESTAFEL

Recente boeken op basis van de ADVN-collectie

Bij rondleidingen krijgen we al eens de vraag of de archieven en de collecties die we verzamelen ooit nog het depot verlaten. Vanzelfsprekend is de eerste opdracht van het ADVN de zorg voor een duurzame bewaring van de documenten, tijdschriften, foto's en al het ander materiaal dat ons wordt toevertrouwd. Maar de bewaring staat nooit los van het beschikbaar stellen van deze bronnen voor onderzoek van allerlei aard. Onderzoek door studenten voor hun scripties, onderzoek door mensen op zoek naar de geschiedenis van hun dorp of familie, onderzoek door journalisten die eens dieper willen graven dan de waan van de dag, onderzoek door de talrijke medewerkers van

de digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging*, en ook onderzoek door auteurs van boeken.

In de voorbije maanden verschenen verschillende boeken waarbij de schrijvers dagen, weken of zelfs maanden in onze leeszaal hebben doorgebracht. Speurend naar nieuwe informatie, de schriftelijke bevestiging van een vermoeden of gewoon het grondig kennis maken met

het onderwerp van hun verhaal. Met het risico een boek of een artikel te vergeten, willen we in dit artikel vijf recent verschenen publicaties én de archieven die hiervoor geraadpleegd werden kort voor het voetlicht plaatsen.

Het eerste boek is minstens in volume het meest monumentale werk uit de reeks: de Staf De Clercq-biografie door [Pieter Jan Verstraete](#). Verstraete raadpleegde voor de biografie over de leider van het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV) tientallen archieven. In het ADVN onderzocht hij de archieven van Bedevaarten naar de Graven van de IJzer (AC 102), Frans Van der Elst (AC 164), Bert Willems (AC 328), Hendrik Elias (AC 383), Bruno De Wever (AC 542) en Antoon Jacob

(AC 841). Het volledige onderzoeksarchief dat de auteur in de voorbije decennia over Staf De Clercq aanlegde, werd eind 2025 overgedragen aan het ADVN en ondergebracht in zijn persoonlijk archief-fonds (AC 189).

Ook aan de leider van het met het VNV concurrerende Verbond voor Dietsche Nationaal Solidaristen (Verdinaso), Joris Van Severen, werd een

biografie gewijd. [Christian de Borchgrave](#) onderzoekt in het boek de politieke werdegang van Van Severen of zoals de ondertitel luidt: *van katholiek naar fascist*. Het archief van de protagonist van het boek wordt door het Universiteitsarchief van de KU Leuven bewaard, en tijdens het schrijven van het boek kwam het archief van het Studiecencentrum Joris van Severen (AC 1174) bij het ADVN terecht, met daarin onder meer het dossier van onderzoeker Daniël Vanacker over de studiejaren van Van Severen aan het Sint-Barbaracollege en de Rijksuniversiteit van Gent en de fotokopieën van dagboeken van Van Severen uit 1911 en 1914.

Nog in de sfeer van biografieën van politieke leiders, maar in tegenstelling tot de twee voorgaande boeken in de naoorlogse periode te situeren, zit het vuistdikke boek dat [Eric Van de Castele](#)

wijdde aan Volkunie-politicus Hugo Schiltz. De belangrijkste bron voor dit boek is zonder twijfel het duizelingwekkende 113,5 meters lange archief van Hugo Schiltz (AC 79) dat in het ADVN bewaard wordt. De auteur beperkte zich niet enkel tot het archief van de hoofdrolspeler, maar maakte ook exhaustief gebruik van de archieven van de Volksunie (AC 54), VU-arrondissement Antwerpen (AC 81), VU-afdeling Antwerpen (AC 178), VU-voorzitters Frans Van der Elst (AC 164) en Vic Anciaux (AC 118) en VU-ondervoorzitter Jef Maton (AC 1). Net als de gedigitaliseerde versie van de VU-krant *WIJ* (<https://bibliotheek.advn.be/periodicals/WIJ>).

Het vierde boek in onze selectie is eveneens een biografie – wie durft nog te beweren dat de biografie als historisch genre passé is – maar in tegenstelling tot de drie voorgaande werken betreft het geen politieke biografie. Al was bij een journalist en literator als Filip De Pillecyn, het onderwerp van het werk van **Chris Ceustermans**, de politiek nooit

veraf. Het archief van De Pillecyn wordt hoofdzakelijk in het Letterenhuis bewaard, al zijn er ook in het ADVN verschillende bronnen relevant, zoals het procesdossier over zijn collaboratie in het archief van zijn advocaat René Victor (AC 1223). De overdracht van het archief van de familie De Pillecyn (AC 1474) kwam voor het onderzoek van Ceustermans helaas te laat. Chris Ceustermans maakte, naast een aantal losse archiefstukken, hoofdzakelijk gebruik van onze tijdschriftencollectie, waaronder de digitaal beschikbare titels *De VOS* (<https://bibliotheek.advn.be/periodicals/VOS>) en *Pallier* (<https://bibliotheek.advn.be/periodicals/PAL>).

Als laatste boek selecteerden we een publicatie die geen biografie is, maar een familiegeschiedenis. Een Vlaamse familiegeschiedenis, zoals de ondertitel van het boek *De feestzaal van mijn ouders* door **Els Snick** luidt. Al gaat een belangrijk deel van het boek over een figuur die geen familie is, maar er onrechtstreeks wel een bepalende

invloed op had: Cyriel Verschaeve. Els Snick raadpleegde uitvoerig de archieven van Cyriel Verschaeve (AC 217) en zijn mecenasen Jozef en Maria Lootens (AC 571) – het domein van de familie Lootens in Oostrozebeke werd in de jaren 1970 de locatie van feestzaal De Visscherie. Eén van de hoogtepunten van de opzoekingen van Els Snick waren de zakagenda's waarin Jozef Lootens minutieus zijn dagelijkse handel en wandel bijhield. **[Tom Cobbaert]**

Tot slot geven we u graag de volledige referentie van de vijf boeken mee. U kan deze steeds aankopen bij de betere boekhandel in uw buurt of bij de auteurs zelf.

Pieter Jan Verstraete, *Staf de Clercq: biografie*, Kortrijk, 2025, 2 dln., 1424 pp.

Christian de Borchgrave, *Joris van Severen: Van katholiek naar fascist*, Ertsberg, Antwerpen, 2025, 390 pp.

Eric Van de Castele, *Hugo Schiltz: politieke biografie*, Ertsberg, Antwerpen, 2026, 918 pp.

Chris Ceustermans, *Filip De Pillecyn: een biografie*, Tzara, Antwerpen, 2026, 344 pp.

Els Snick, *De feestzaal van mijn ouders*, Van Oorschot, Amsterdam, 2025, 292 pp.

OPEN MONUMENTENDAG & ZEPPELIN POËZIEFESTIVAL

Zondag 13 september 2026

Zet de datum alvast in uw agenda want op de tweede zondag van september opent het ADVN de deuren voor de **Open Monumentendag**. Het ADVN is inmiddels al bijna dertig jaar gevestigd in een voormalige stadsschool voor meisjes. Het pand biedt onderdak aan het erfgoed van de Vlaamse beweging en nationale bewegingen. De vele klaslokalen die voorheen dienst deden als lesruimte, functioneren vandaag als bureau, depot, leeszaal of publieksruimte. De vroegere speelplaats werd enkele jaren geleden omgevormd tot de Juffertuin, een groene oase waar bezoekers vrij van kunnen genieten. Het gebouw staat er nu al 145 jaar en is toe aan renovatie. De volgende maanden wordt de oude turnzaal grondig aangepakt. De zaal zal in de toekomst worden gebruikt als polyvalente publieksruimte voor expo's, boekvoorstellingen, lezingen en workshops. Dit is de start van een renovatie die het gebouw duurzamer en mooier zal maken, zodat het de komende decennia optimaal kan functioneren en schitteren.

©Dieter Daniëls

Bent u benieuwd naar de binnenkant van dit historische schoolpand dat werd ontworpen door stadsarchitect Pieter Dens, ga dan mee op één van de drie gegidste rondleidingen doorheen het gebouw. Tijdens de rondleiding vertelt de gids alles wat u wil weten over de renovatie én de boeiende geschiedenis van deze negentiende-eeuwse stadsschool.

Geen Open Monumentendag zonder het **Zeppelin Poëziefestival**. Na een zeer geslaagde eerste editie in 2025 vliegt ook dit jaar het Zeppelin Poëziefestival weer uit. Maak u klaar voor deze speciale editie op zondag 13 september, dan treedt er een keur aan dichters aan in de Juffertuin van het ADVN én in de Harmonie (Harmoniepark 1). In het spoor van buurtgenoot Paul van Ostaijen nodigen Wijkvereniging Klein Antwerpen, het Paul van Ostaijengenootschap, het ADVN en Cultuur 2018 een bonte verzameling vooraanstaande dichters uit die hun bijzondere blik over ons merkwaardige bestaan laten glijden.

Programma Open Monumentendag

Zondag 13 september – 10u tot 17u

De hele dag door:

- vrij bezoek aan de binnentuin
- gratis kinderparcours (-12 jaar)
- drie gegidste rondleidingen doorheen het gebouw (11u, 13u & 15u)

Inschrijven kan langs:

publiekswerking@advn.be

met vermelding van het aantal personen

Programma Poëzieprijs

Neem deel aan de Zeppelin Poëzieprijs. Laat u inspireren door de opwindende poëzie van Paul van Ostaijen en bombardeer de stad met uw gedicht. Bent u de nieuwe Paul van Ostaijen?

Stuur uw gedicht voor 31 augustus naar:
ztpolleken@gmail.com.

Hoort uw gedicht bij de mooiste inzendingen, dan mag u het voordragen op het grote podium en krijgt u een leuke prijs

Programma Zeppelin Poëziefestival

Zondag 13 september – 11u tot 17u

Twee locaties:

- ADVN, Lange Leemstraat 26
- Harmonie, Harmoniepark 1

Kom poëzie snuiven,
bezoek de boekenmarktjes
en geniet van muzikale optredens.

ZINGEN VOOR GOD, HET VADERLAND OF (VERDORDE DISTELS)

De Natan-databank staat online

In juni vindt het WK voetbal weer plaats. Traditioneel gaat dit gepaard met vele symbolische praktijken: nationale vlaggen worden opgehangen, mensen trekken stereotiepe 'nationale' outfits aan, en er wordt bij de start van elke match uit volle borst meegezongen. Maar wat weten we eigenlijk over die nationale volksliederen? Het recentste NISE-project *National Anthems* (*Natan*) biedt een blik op die verschillende nationale liederen van de deelnemende landen. *Natan* biedt een overzicht van zowel de liederen zelf, als van de componisten en auteurs die de liederen hebben gecreëerd. Hierdoor is het niet alleen mogelijk om elk lied van de deelnemende landen te bestuderen, maar ook

om de connecties tussen de verschillende landen te ontwaren. Want ondanks de nationale competitie die voorop staat tijdens het WK, toont het *Natan*-project, in de woorden van de Franse historica Anne-Marie Thiesse,

opnieuw dat er "*rien de plus international que la formation des identités nationales*" is. [Kas Swerts & Nick Majchrowicz]

NISE staat voor National movements and Intermediary Structures in Europe en vormt de internationale werking van het ADVN.

Wilt u graag grasduinen in de databank, scan deze QR-code.

MUSEUMNACHT ANTWERPEN 2026

Beleef de nacht in kleur!

Op zaterdag 1 augustus 2026 is het zover, meer dan dertig Antwerpse musea en culturele instellingen openen 's avonds hun deuren voor de twintigste editie van Museumnacht. U leest het goed: dit is een feesteditie waarbij ook het ADVN voor het eerst van de partij is met een gevarieerd programma. Van 19u tot 01u kan u met een Museumnachtticket bij ons onder meer genieten van rondleidingen, optredens, live getekende cartoonportretten en een drankje in de tuin. Wil u er bij zijn? Koop dan snel een ticket en vier samen met ons deze feestelijke nacht.

Programma ADVN

- Bezoek de expo 'Straf getekend' samen met een verteller.
- Laat u vereeuwigen op een bierviltje door cartoonist Jasper Vandecruys.
- Neem een selfie met uw favoriete cartoon in onze cartoonbooth.
- Ga mee op rondleiding en kom meer te weten over de werking van het ADVN.
- Geniet van een performance van Matthijs de Ridder, die de poëzie van Paul van Ostaijen vertaalt naar swingende popliedjes.
- Kom een drankje nuttigen in de tuin op de beats van een live dj-set.

Praktisch

Zaterdag 1 augustus 2026
van 19u tot 01u

ADVN, Lange Leemstraat 26,
2018 Antwerpen

Ticketverkoop: <https://www.museumnacht.be/nl-BE/ticketinfo>

EXPO 'STRAF GETEKEND'

©Dieter Daniëls

Cartoons en spotprenten maken al eeuwenlang deel uit van onze politieke cultuur. Ook vandaag vrolijken ze krantenpagina's op en circuleren ze volop op sociale media. Cartoons bieden een manier om naar de actualiteit en de samenleving te kijken. Humor wordt daarbij gebruikt om te verstrooien, maar evenzeer om complexe kwesties te verbeelden, wantoestanden aan te klagen, mensen te mobiliseren en ideeën te verspreiden.

De Vlaamse beweging was zich al vroeg bewust van het politieke potentieel van humor. Dat blijkt uit de lange traditie van Vlaamsgezinde satirische bladen, maar ook uit de grote aandacht voor cartoons als politiek communicatiemiddel.

De expo *Straf getekend* duikt in de rijke cartooncollectie van het ADVN en neemt u mee langs een reeks verrassende verhalen. Nog tot 31 augustus kan u gratis de expo bezoeken.

Praktisch

Bezoeken kan van maandag tot vrijdag, van 9 tot 17u (niet tijdens weekends & niet op feestdagen).

Uitzonderlijk open tijdens Museumnacht op zaterdag 1 augustus 2026 van 19u tot 01u met Museumnachtticket.

Wilt u graag een rondleiding met gids, gelieve vooraf te reserveren langs: publiekswerking@advn.be.

WT | TIJDSCHRIFT VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE VLAAMSE BEWEGING

Inhoud 2026/2

VOORWOORD

Bruno De Wever, *Vlamingen in de wereld: Ferdinand Snellaerts Groot-Nederlandse droom, Groot-Germaanse ambities van de Vlaamse uitgeverij Steenlandt, de eis tot een Nederlands-talige overheid in Belgisch-Congo en De Leeuw van Vlaanderen in het Azerbeidjaans, Bulgars en Arabisch*

BIJDRAGEN

Ludo Stynen, *Ferdinand Augustijn Snellaerts Groot-Nederland. De imagined community van een Vlaams boegbeeld*

Stefan Van den Bossche, *Peripetieën rond Uitgeverij Steenlandt. I. Politiek balanceren in oorlogstijd*

Michael Meeuwis & Piet Michels, *Nederlands aan het loket in Belgisch-Congo? De ministeriële werkgroep belast met het voorbereiden van een decreet over het taalgebruik in het koloniale openbaar bestuur (1957-1958)*

WT verschijnt digitaal en is gratis online raadpleegbaar.

Indien u een papieren exemplaar wenst, kan u een jaarabonnement nemen.

Alle info langs: www.wt.be

RUBRIEK ERFGOED

Johan Vanhecke, *Enkele nieuwe vertalingen van De Leeuw van Vlaanderen*

NIEUWE UITGAVEN

EXPO 'TALK OF THE TOWN – VOEL JE THUIS IN ANTWERPEN'

Van 1 juli tot 6 augustus verwelkomt het ADVN de reizende tentoonstelling *Talk of the town – Voel je thuis in Antwerpen*, een expo ontwikkeld door Atlas, integratie & inburgering Antwerpen, in samenwerking met Curieus.

De tentoonstelling geeft een podium aan een diverse groep Antwerpenaren die vertellen hoe zij hun plek vinden in onze stad. Ontdek wat deze Antwerpenaren motiveert en luister via korte podcasts hoe zij hindernissen overwonnen of anderen een duwtje in de rug gaven. Want hoe bouwen we bruggen in een stad die altijd in beweging is? Welke stappen zetten we om andere mensen te ontmoeten? Hoe geven

©Ismail Waziri obv Katleen Gils

we cultuurverschillen een plaats en wat als Nederlands een obstakel is waar we moeilijk over geraken?

Onder de 20 portretten kan u een QR-code scannen naar een korte podcast. Laat u inspireren door de verhalen van stadsgenoten. De mooiste verhalen zitten soms een klein beetje verscholen.

ADV N zet sterk in op diversiteit en integratie en verwelkomt graag anderstalige nieuwkomers in het archief. Al enkele jaren organiseren we workshops op maat voor NT2-leerders. Het voorbije jaar mochten we al heel wat cursisten van Ligo en CVO ontvangen. Wil u graag meer weten over ons aanbod of een workshop reserveren, contacteer ons langs: publiekswerking@advn.be

Praktisch – Expo Talk of the Town

Gratis bezoek van 1 juli tot 6 augustus
Van maandag tot vrijdag, van 9 tot 17u
(niet tijdens weekends
& niet op feestdagen)

VAN 'REVOLUTIONAIR NATIONALIST' TOT NATIONAALSOCIALIST

Studie en vorming spelen van oudsher een grote rol in de Vlaamse beweging. Ze droegen bij tot de volksverheffing als het overkoepelende ideaal van vele generaties van Vlaams-nationalisten. Soms werden er ook heel specifiek studie- en vormingsgroepen in het leven geroepen rond een markante persoonlijkheid, zoals de Ward Hermanskring waarover Nico Van Campenhout in dit nummer van de *ADV-N-Mededelingen* schrijft. Ward Hermans (1897-1992) was een legendarische figuur, 'omstreden' ook, zoals dat heet, of meer nog, iemand rond wie mensen vandaag de dag een grote boog zouden maken. Hermans had zich namelijk in de jaren '30 van vorige eeuw tot het nationaalsocialisme bekeerd en zou dat geloof nooit afzweren.

Zijn verhaal was – zoals dat van vele flamin-ganten – begonnen aan het IJzerfront. In de ogen van de Belgische legerleiding gold de agitator en vlijmscherpe redenaar al gauw als *"douteux au point de vue patriotique"*. Uit vrees dat Hermans naar de Duitsers zou overlopen, verbande ze hem naar het departement Orne in Normandië waar hij dwangarbeid moest verrichten. Hermans engageerde zich na afloop van de Eerste Wereldoorlog in het Verbond der Vlaamse Oud-strijders (VOS). Zijn bijnaam van 'Houthakker van de Orne' verleende zijn radicale optredens een haast mythische glans. Hij schaarde tijdens zijn actieve politieke leven in de jaren '20 en '30 als journalist en kamerlid heel wat onvoorwaardelijke opvolgers rond zich, de zogenaamde 'Hermansen', maar kwam door zijn radicalisme ook vaak in botsing met de eigen fractiegenoten van het Vlaamsche Front (de Frontpartij) en later ook met de gematigde krachten binnen het Vlaamsch Nationaal Verbond (VNV).

Hermans ging eind jaren '20 in de Kamer hevig tekeer tegen het militaire verdrag dat Frankrijk op 7 september 1920 had beklonken met België. Parijs had er alles aan gedaan om België als kostbare schakel in zijn verdediging tegen een eventuele Duitse dreiging op te kunnen nemen. In ruil voor het Frans-Belgisch Militair Akkoord

kreeg België van Frankrijk gedaan dat het op 25 juli 1921 een economische unie met Luxemburg kon afsluiten. Economisch gezien was dat een grote trofee, maar tegelijk maakte het België in zijn buitenlandse politiek erg afhankelijk van Frankrijk. Dat bleek bijvoorbeeld begin 1923 toen Belgische bezettingstroepen in het spoor van de Fransen binnentrokken in het Duitse Ruhrgebied. 'Los van Frankrijk' weerklonk als reactie in Vlaams-nationale middens. Twintig jaar lang zou het Frans-Belgisch Militair Akkoord wegen op de Belgische politiek en de tegenstellingen tussen Vlaanderen en Wallonië aanscherpen. Hermans dankte een groot deel van zijn populariteit aan zijn fulminante verzet ertegen.

De digitale *Encyclopedie van de Vlaamse beweging* (DEVB) noemt Hermans in het aan hem

gewijde lemma een *"revolutionair nationalist"*. Dat is niet ongewoon voor een tijdsgewricht waarin ook in Duitsland de 'Konservative Revolution' en nationaalbolsjewisme opgeld maakten als in een poging nationalisme met sociaal-revolutionaire ideeën te verbinden. De historicus Otto-Ernst Schüddekopf betitelde zulke mensen in zijn gelijknamig boek als *"linkse mensen van rechts"*.¹ Het was voor Hermans dan ook een kleine stap naar het nationaalsocialisme dat in Duitsland aan het opkomen was. Temeer omdat hij die 'leer' beschouwde als het antwoord op de dreiging die over de Europese beschaving hing, *Der Untergang des Abendlandes* zoals dat heette naar het lijvige werk van Oswald Spengler uit 1918 dat menige boekenkast sierde. Hermans werd na de Tweede Wereldoorlog veroordeeld wegens collaboratie. Na zijn vrijlating bleef hij nog actief als auteur en voordrachtgever. Zijn werk *Socratische gesprekken. De zelfmoord van het westers burgerdom* (1964) roept alleen al in de titel reminiscenties op aan dat van Spengler.

Dirk Rochtus | voorzitter van het ADVN

(1) O.-E. Schüddekopf, *Linke Leute von rechts. Die nationalrevolutionären Minderheiten und der Kommunismus in der Weimarer Republik*, Stuttgart, 1960.

ADV N

ARCHIEF VOOR NATIONALE BEWEGINGEN

ADV N steunen?

Elke bijdrage, groot of klein, is welkom en kan u overschrijven naar **BE14 4198 0595 9183**.

Giften vanaf 40 euro zijn fiscaal aftrekbaar, mits aanmelding op www.advn.be/gift.

Zoekt u een veilige en duurzame toekomst voor uw papieren of digitaal archief? Contacteer ons op www.advn.be/contact.